

Paragraaf 1: Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Inleiding

Het doel van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is inzicht te geven in de ontwikkelingen die van invloed zijn op de financiële positie van de gemeente Opmeer. Het weerstandsvermogen is een indicator voor de financiële gezondheid van een gemeente en is te definiëren als de mate waarin de gemeente in staat is onverwachte tegenvallers c.q. risico's op te vangen om zijn taken voort te kunnen blijven zetten.

Voor het weerstandsvermogen zijn de aanwezige weerstandscapaciteit en de risico's van belang. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en de mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn, te dekken zonder dat de begroting en het beleid aangepast behoeven te worden. De relevante risico's voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn te ondervangen. Het gaat hier uitsluitend om risico's die (nog) niet voldoende hard en kwantificeerbaar zijn en waarvoor dus nog geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen wordt ook wel weergegeven als de verhouding tussen de benodigde weerstandscapaciteit (risicobedrag) en de beschikbare weerstandscapaciteit. In het vervolg van deze paragraaf worden de weerstandscapaciteit en de risico's binnen de gemeente Opmeer nader uitgewerkt en toegelicht.

Bij het opstellen van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is rekening gehouden met de kaders zoals vastgelegd in de Beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen die is vastgesteld in de raadsvergadering van 25 april 2013. Ter verduidelijking en aanvulling daarop nog een 4-tal aandachtspunten:

1. Definitie

Niet ieder risico is relevant of kan ten laste van de weerstandscapaciteit worden gebracht. Belangrijk is een goede afbakening. Onder een risico wordt verstaan de kans op een optreden van een gebeurtenis door interne en/of externe omstandigheden met een bepaald financieel gevolg.

2. Voorkennis

Om risico's goed te kunnen relateren aan de weerstandscapaciteit worden de risico's in kwantitatieve grootheden benoemd. Wanneer kwantificering van kans en effect (in bandbreedtes) niet mogelijk is, omdat de voorkennis ontbreekt, is er sprake van volstreekte onzekerheid en niet van een risico.

3. Ondergrens

Risico's relevant voor de weerstandscapaciteit dienen van materiële betekenis te zijn voor het balanstotaal of de financiële positie. Wij stellen u voor te rekenen met een ondergrens van € 25.000 als minimale tegenvaller. Risico's waarvan het maximale risico lager dan € 25.000 wordt geschat, achten we object van reguliere bedrijfsvoering. Deze risico's dienen in principe binnen de exploitatie te worden opgevangen.

4. Overige uitsluitingen

Uitgesloten is een aantal risico's dat samenhangt met de reguliere exploitatie en die met een grote mate van zekerheid periodiek terugkeren. Deze reguliere risico's, die overigens meestal vrij goed meetbaar zijn, dienen via de jaarcyclus te worden ingekaderd in bestaand beleid. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het risico van schade aan eigendommen, waarbij overigens ook achterstallig onderhoud een rol kan spelen. Er wordt voor gekozen om waar mogelijk deze risico's te verzekeren of via een voorziening af te

dekken. Begrotingstechnische risico's mogen evenmin leiden tot een beroep op de weerstandscapaciteit, omdat ze beheersbaar zijn door een goede planning & control. Dat geldt ook voor de niet in geld uit te drukken risico's van bijvoorbeeld vertraging in processen of het niet realiseren van beleidsdoelstellingen.

A. Weerstandscapaciteit

Conform de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen bevat de weerstandscapaciteit de volgende onderdelen:

- de algemene reserves, (de risicoreserve en de reserve OUI, onvoorziene uitgaven en/of investeringen);
- de algemene reserve grondbedrijf;
- de (vrij besteedbare) bestemmingsreserves;
- de begrotingsruimte (bezuinigingsmogelijkheden en de post Onvoorzien);
- de onbenutte belastingcapaciteit;
- de stille reserves.

De weerstandscapaciteit per 1 januari 2019 is als volgt opgebouwd (bedragen in duizenden euro's):

Weerstandscapaciteit exploitatie:

Onbenutte belastingcapaciteit:

Onroerende-zaakbelastingen	1.202
Rioolheffing	0
Afvalstoffenheffing	0
Totaal onbenutte belastingcapaciteit	1.202
Onvoorzien	21
Weerstandscapaciteit structureel	1.223

Weerstandscapaciteit vermogen:

<i>eigen vermogen:</i> Algemene reserve (<i>risicodeel + deel O.U&I</i>)	2.531
Reserve grondexploitatie	4.575
<i>stille reserves:</i> hogere marktwaarden obligaties / aandelen	p.m.
Weerstandscapaciteit incidenteel	7.106

Totale weerstandscapaciteit

8.329

Onbenutte belastingcapaciteit

Bij de onbenutte belastingcapaciteit is gekeken naar de ruimte die er nog is in de huidige tarieven van de onroerendezaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Tussen de Rijksoverheid en gemeenten is afgesproken dat de regels voor limitering van de stijging van de OZB-tarieven vervallen. Tegelijkertijd is er wel een macronorm bepaald voor alle gemeenten tezamen; deze bedraagt 3%. De collectieve lasten mogen door het vervallen van de limiteringsregels niet onevenredig toenemen. Als de macronorm wordt overschreden, kan het kabinet ingrijpen via het Gemeentefonds. Het gemeentelijke beleid over leges is dat ze in totaal kostendekkend dienen te zijn. De leges leveren dus geen structurele weerstandscapaciteit op. De belastingcapaciteit van de onroerendezaakbelastingen is berekend door het % van de WOZ-waarden van onze gemeente te vergelijken met het percentage dat een gemeente minimaal moet hanteren als het een beroep wil doen op artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet, te weten 0,1905% (gebaseerd op septembercirculaire).

Onvoorzien

De meest eenvoudige vorm van weerstandscapaciteit is de beschikbare ruimte binnen de begroting. In Opmeer is deze ruimte beperkt tot de post 'onvoorziene uitgaven' van € 1,85 per inwoner.

Eigen vermogen

Op 14 maart 2013 is door de raad de Nota reserves en Voorzieningen 2013 vastgesteld. Deze nota zal eind 2018 worden geactualiseerd. In de nog geldende nota is de minimale omvang van het 'risicodeel' van de algemene reserve vastgesteld op € 2.132.000. Naar aanleiding van de in februari 2015 door Deloitte uitgevoerde analyse van de reservepositie heeft een herijking van de risico-inventarisatie en -identificatie plaats gevonden. Daarop is vervolgens een risicosimulatie uitgevoerd. Deze risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van ruim € 5,4 miljoen ten behoeve van de in de inventarisatie opgenomen ca. 55 risico's ongewenst is. De risico's treden immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang op. Op basis van de resultaten van deze risicosimulatie bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit, exclusief het woningbedrijf en de grondexploitatie, € 1.375.000 (afgerond). Het ratio weerstandsvermogen komt hiermee op 1,62, hetgeen ruim voldoende is.

In 2014 heeft de raad met het oog op de financiële risico's die kleven aan de zogenaamde decentralisaties (met name jeugdhulp en Wmo 2015) besloten een reserve Sociaal Domein te creëren door tweemaal een onttrekking van € 500.000 aan de reserve OUI. In 2015 en 2016 was met de uitvoering van deze taken minder geld gemoeid dan het beschikbare budget. De overschotten zijn in het kader van de besluitvorming over de jaarrekeningen 2015 en 2016 toegevoegd aan de reserve Sociaal Domein, in combinatie met gelijktijdige terugstorting naar de reserve OUI van eerdergenoemde onttrekkingen. De huidige reserve bedraagt afgerond € 800.000.

Voor risico's met betrekking tot de bouwgrondexploitaties zal de Reserve Grondexploitatie worden aangewend, voor risico's over het Woningbedrijf de Reserve Woningbedrijf. Aan de maximale omvang van deze risicosreserve is vooralsnog geen limiet gesteld.

Het 'vrij' aanwendbare deel van de algemene reserve bedraagt per 31 december 2017 € 1.385.819. Aan dit deel van de reserve is geen minimale en maximale limiet gesteld.

Stille reserves

Stille reserves zijn activa die niet nodig zijn voor de bedrijfsvoering en waarvan de marktwaarde de boekwaarde overtreft. Nadrukkelijk vermelden wij hierbij dat de stille reserves pas kunnen worden benut op het moment dat de onderliggende waarden verkocht worden. Als stille reserve worden aangemerkt de aandelen van de N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze waarde is gebaseerd op het belang van de gemeente Opmeer in deze N.V.

Daarnaast is de gemeente eigenaar van diverse gebouwen, gronden en voorzieningen die veelal verhuurd zijn of in gebruik zijn gegeven en die voor nul of een verhoudingsgewijs lage boekwaarde op de balans gewaardeerd zijn. In het vrije economische verkeer vertegenwoordigen deze objecten uiteraard wel een waarde. Vooralsnog wordt voor de stille reserves "p.m." opgenomen.

B. Niet afgedekte risico's

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn dus die risico's die niet op de een of andere wijze zijn afgedekt of op een andere manier worden opgevangen. Om inzicht in die risico's te verkrijgen is het noodzakelijk een risicoprofiel van de gemeente op te stellen. Een risicoprofiel is een gestructureerde en gekwalificeerde inventarisatie van alle risico's die een gemeente loopt, waarbij zowel de externe risico's (denk aan: economische, natuur en politiek/ maatschappelijke) als de interne risico's (denk aan:

organisatorische, politiek/ bestuurlijke, uitvoeringstechnische, personele, grondexploitatie, financiële, grote projecten, juridische kwesties / afsluiten contracten / aansprakelijkheid e.a.) worden meegenomen.

Uit de eerder vermelde actualisatie van risico-inventarisatie in 2015 is een risico-top 4 af te leiden. Deze 4 betreffen:

1. de decentralisaties of grote stelselwijzigingen in het sociale domein: de transities in de arbeidsmarkt, jeugdzorg en AWBZ;
2. consequenties invoering VPB (Vennootschapsbelasting);
3. grondexploitaties (plancapaciteit versus opname-/vraagcapaciteit; vraaguitval bij duurdere segment;
4. informatiebeveiliging; aspect: onnadenkend handelen over computergebruik waardoor virussen een kans krijgen (bijv. phishing of bezoek op onveilige websites), datalekken en andere vormen van niet bevoegd gebruik van, of onzorgvuldig omgaan met privacygevoelige gegevens;

Deze top 4 is voor 2019 nog steeds actueel. In 2019 wordt de risico-inventarisatie en -analyse meer gedetailleerd geactualiseerd.

Toelichting voorziene risico's

Hieronder volgt een nadere toelichting en/of beschrijving van voormelde belangrijkste risico's maar ook een opsomming naar huidig inzicht van de overige nog niet gekwantificeerde risico's. Laatstgenoemde categorie zal worden betrokken bij opnieuw een actualisatie van ons risicoprofiel.

Sociaal Domein: WMO en jeugdhulp

De uitgaven voor jeugdhulp zijn lastig te begroten. Enerzijds komt dit doordat de toegang voor een groot deel via de huisartsen en specialisten verloopt. Anderzijds kan de zorgbehoefte in een jaar sterk fluctueren in duur en complexiteit.

De ontwikkelingen in de jeugdhulp brengen met zich mee dat de uitgaven stijgen. Als gevolg van o.a. vraag naar zwaardere zorg, een groter beroep op jeugdzorg, en te lage budgetten in combinatie met hogere kosten voor zorg. Dit zijn ontwikkelingen waar alle gemeenten mee te maken hebben. Door de knellende budgetten staan de betaalbaarheid en de noodzakelijke vernieuwing (zorg op maat en dichtbij mensen) in het sociaal domein sterk onder druk. Gemeenten hebben geen geld om te investeren in nieuw taken. De VNG heeft het kabinet daarom gevraagd om een onderzoek te doen naar de uitgaven voor jeugdhulp en de verdeling ervan, en op basis daarvan in 2021 een toereikend macrobudget. Het overleg hierover is gaande, we volgen de ontwikkelingen nauwlettend en houden u op de hoogte. De verwachting is dat bij ongewijzigd beleid en rijksbudget in 2019 dit zal leiden tot een nadeel van circa € 250.000. We zullen u hierover in de Kadernota 2019 meer kunnen vertellen.

Veilig Thuis (VT)

De 18 gemeenten in de drie regio's in Noord-Holland Noord financieren deze voorziening die is ondergebracht bij de GGD Hollands Noorden. VT heeft in 2017 en 2018 een steeds groeiend aantal meldingen te verwerken gekregen. Mede daardoor zijn onaanvaardbare wachlijsten ontstaan. De aanpak van dit probleem heeft geleid tot een verhoging van de gemeentelijke bijdragen in 2018. VT heeft voor 2019 aangegeven opnieuw een zeer forse verhoging van de gemeentelijke bijdrage te verwachten. Deze verhoging staat ter discussie in de Bovenregionale Stuurgroep Specialistische Jeugdhulp NHN en wordt eind 2018 in een raadsvoorstel toegelicht. Daarbij worden meegenomen de keuze voor een andere verdeelsleutel van de totale kosten tussen de gemeenten en nieuwe ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de werkwijze van VT zoals de Multidisciplinaire Aanpak (MDA) ++ (van ernstig huiselijk en seksueel geweld) en de aanscherping van de Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld per 1 januari 2019.

Stichtingskosten IKC's Opmeer/Spanbroek en Hoogwoud

In juli 2017 stelde de raad € 12.755.000 ter beschikking voor de nieuwbouw van twee Integrale Kind Centra (IKC). De kostenraming die ten grondslag lag aan dit raadsbesluit was gebaseerd op prijspeil 2017. In de begroting van de gemeente is rekening gehouden met een gemiddelde jaarlijkse prijsstijging van 2,5%. Dit percentage is het langjarig gemiddelde van de afgelopen 10 jaren. We meldden reeds in de Kadernota 2018 dat op dat moment door de overspannen bouwmarkt sprake was van een prijsstijging van prijspeil januari 2017 naar prijspeil januari 2018 van 8% (een prijsindexering van ca. 4% en een conjuncturele indexering van ca. 4%). Op grond van de voorspellingen van het Bureau Documentatie Bouwwezen moet voor de komende jaren rekening worden gehouden met een indexering van 3 tot 3,5% per jaar. Hierdoor en om de nagestreefde bouwkwaliteit van de nieuwe scholen (zoals bijna energieneutraal en onderhoudsarm) te kunnen realiseren, zullen de bouwkosten in het jaar van aanbesteding (dat nog moet worden bepaald) aanzienlijk hoger uitvallen dan het hiervoor in juli 2017 beschikbaar gestelde krediet.

Op 19 april 2018 besloot de raad om de uitvoering van dit raadsbesluit i.c. het zgn. BESEF-traject stil te leggen, de gekozen locaties te heroverwegen en hiervoor een nader onderzoek in te laten stellen. Uiterlijk in het tweede kwartaal 2019 zal de raad hierover een besluit nemen. In het (door de raad vastgestelde) Plan van Aanpak voor deze (aanvullende) locatieonderzoeken staat dat, als er sprake is van hogere stichtingskosten, het voorstel dat aan de raad wordt voorgelegd hiervoor dekkingvoorstellen dient te bevatten (rekening houdend met het krediet van € 12.755.000 dat de raad in juli 2017 ter beschikking heeft gesteld i.c. de dekking ervan door de gemeente en schoolbesturen). Met de schoolbesturen zal opnieuw gesproken worden over de hoogte van hun financiële bijdragen, inclusief hun mogelijkheden op dit gebied door uitstel van de uitvoering van het raadsbesluit van 6 juli 2017 en van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

Grondexploitatie

De resultaatverwachting uit de grondexploitaties is inclusief reservevorming in het kader van bovenwijkse/infrastructurele voorzieningen en verminderd met eventueel reeds gerealiseerde winstnemingen. De winstprognoses zijn gebaseerd op actuele exploitatieopzetten. Het behalen van de geraamde resultaten is afhankelijk van ontwikkelingen, zoals veranderingen in uitgiftetempo (plancapaciteit versus opname/vraag capaciteit), vraaguitval in het duurdere segment, renteontwikkelingen, kostprijsontwikkelingen en ontwikkelingen van de bouw-grondprijzen. De exploitatieopzetten worden jaarlijks aan de hand van deze ontwikkelingen geactualiseerd en laten positieve resultaten zien. Voor het gebied De Veken 4 fase 1 geldt hierbij als voorwaarde dat de bestemmingswijziging nog wel gerealiseerd moet worden en deze ontwikkeling positief beoordeeld wordt in het afstemmingsoverleg met provincie en regio gemeenten in de regionale bedrijven-terreinvisie Westfriesland. Zie hiervoor ook de paragraaf Grondbeleid

Exploitatie sociale woningbouw Gemeentelijk Woningbedrijf

Voor het Gemeentelijk Woningbedrijf is een financiële meerjarenbegroting (zie paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen) opgesteld. Belangrijke financiële besluiten in relatie tot het Woningbedrijf worden aan deze meerjarenbegroting getoetst. Voor het beheer van het woningenbestand is een meerjarenonderhoudsplan opgesteld, dat in eigen beheer wordt geactualiseerd. De consequenties van dit meerjarenonderhoudsplan (voeding van de onderhoudsvoorzieningen) worden eveneens in de financiële meerjarenbegroting van het Woningbedrijf verwerkt.

Verder zijn de consequenties van de verhuurdersheffing en de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht Overheids-ondernemingen in de (meerjaren)begroting opgenomen. Op dit moment kent het Woningbedrijf geen huurderving als gevolg van leegstand. Ter voorkoming van

leegstand, handhaving van een voldoende weerstandsniveau en het behoud van de mogelijkheid om te investeren in nieuwbouw en/of het bestaande bezit, heeft de gemeenteraad een notitie vastgesteld waarin het beleid voor van de verkoop van huurwoningen is vastgelegd. De opbrengsten van deze verkopen worden geboekt in de algemene bedrijfsreserve van het Woningbedrijf en worden vervolgens (gedeeltelijk) ingezet voor afboeking van de onrendabele top in de stichtingskosten van nieuwbouwprojecten ter verkrijging van betaalbare huurprijzen. Verder wordt gewerkt met een beleidsplan 'Strategisch voorraadbeheer' waarin aandacht wordt besteed aan het kwaliteitsniveau van het woningbeheer. Doel is om de woningen ook in de toekomst maximaal verhuurbaar te houden. In 2018 is het beleidsplan Strategisch voorraadbeheer inclusief het verkoopbeleid van het Gemeentelijk Woningbedrijf geactualiseerd.

Bouwleges

De bouwleges zullen voor een substantieel deel afhankelijk zijn van het al dan niet doorgaan van grotere bouwprojecten. De bouwlocaties De Veken en Heerenweide bieden voor bouwinitiatieven de ruimte en deze locaties ontwikkelen zich gestaag. In het omgevingsrecht wordt echter steeds meer toegewerkt naar algemene regels waaraan (bouw- en milieu) activiteiten moeten voldoen. De vergunningsplicht komt hiermee voor steeds meer activiteiten te vervallen. Zeker vanaf 2019 (invoering Omgevingswet) moet rekening worden gehouden met lagere legesinkomsten.

Bovenwijkse voorzieningen/ dorpsvernieuwing

Het is onvoldoende duidelijk of de reserves Bovenwijkse voorzieningen en Stads- en dorpsvernieuwing op termijn voldoende middelen bevatten om de kosten van toekomstige projecten te kunnen dekken. De reserves worden gevoed uit inkomsten uit gebiedsontwikkelingen De Veken en Heerenweide. Er wordt al een stevig beslag op gelegd door de bijdrage van de gemeente Opmeer aan de verbetering van de Westfriisaweg en de investeringen in de centrumplannen Hoogwoud en Opmeer.

Gemeentelijke gebouwen

Voor het beheer van de gemeentelijke gebouwen is een actuele meerjarenonderhoudsbegroting beschikbaar. Het onderhoud van de gebouwen is op orde. In het gebouwenbestand van de gemeente is een aantal gebouwen opgenomen dat mogelijk zijn functie zal verliezen in verband met de bouw van een aantal integraal kind centra. Daarom wordt geen rekening meer gehouden met de kosten voor planmatig onderhoud aan deze gebouwen.

Starters- en Blijversleningen

De gemeente Opmeer stimuleert de woningbouw door de beschikbaarstelling van de zgn. Starterslening en blijverslening.

De Starterslening is bedoeld voor een eerste koophuis. Met zo'n lening wordt het verschil tussen de prijs van het huis dat een starter wil kopen (inclusief bijkomende kosten) en het bedrag dat hij/zij maximaal kan lenen overbrugd. Hiervoor zijn de normen van de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) uitgangspunt. De Starterslening is een aanvulling op een normale hypotheek. Voor de starterslening Opmeer is een budget beschikbaar gesteld van € 1.600.000. Hiervan bedraagt per 1 januari 2018 de boekwaarde € 1.090.959. Voor de leningen wordt gebruik gemaakt van de 'revolving fund methodiek: een systeem waarbij de opbrengsten (aflossingen) terugvloeien in het fonds en weer aangewend kunnen worden voor nieuwe leningen. Op grond van de Verordening VROM Starterslening van de gemeente Opmeer wordt jaarlijks het maximaal beschikbare budget door burgemeester en wethouders bekend gemaakt. Ingaande 2018 stelt de gemeente ook de zgn. Blijverslening beschikbaar. De Blijverslening is bedoeld voor ouderen om aanpassingen in het huis te verrichten zodat ze langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

De gemeente heeft het risico dat de lening niet terug betaald kan worden. Zoals hierboven aangegeven is, wordt de Starters- en Blijverslening verstrekt onder NHG. Naast het vangnet voor de starter (bijvoorbeeld bij arbeidsongeschiktheid, werkloosheid of scheiding) biedt NHG gemeenten dekking voor het debiteurenrisico. Mocht uit een gedwongen verkoop onverhoopt onvoldoende opbrengst zijn om de Starterslening af te lossen, dan wordt het verlies door Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN) bij het Waarborgfonds Eigen Woningen geclaimd.

Voor geldverstrekkers van Startersleningen geldt sinds 1 januari 2014 een eigen risico van 10%. Dat betekent dat als er een verliesdeclaratie van een starter bij het Waarborgfonds Eigen Woningen wordt ingediend, de geldgever 10% hiervan voor eigen rekening moet nemen. Dit geldt alleen voor leningen die na 2013 zijn verstrekt. SVN neemt voor leningen die tussen 1 januari 2014 en 31 december 2016 zijn verstrekt, dit risico voor haar rekening. Tot heden hebben zich geen betalingsproblemen voorgedaan.

Bestemmingsplannen/ handhavingsprocedure/planschaderisico

De kans is aanwezig dat de gemeente aangesproken wordt in het kader van bestemmingsplan- en handhavingsprocedures. Toezicht en handhaving van de ruimtelijke- en bouwwetgeving maken het nodige bij de burgers los. De gemeente krijgt te maken met bezwaren, rechtsprocedures en, bij vernietiging van gemeentelijke besluiten, kans op aansprakelijkstellingen. Op grond van artikel 6.1 e.v. van de Wet ruimtelijke ordening kan schade geclaimd worden door gemeentelijke planologische besluiten. Bij particuliere initiatieven met (potentiële) ruimtelijke impact waarbij afgeweken wordt van het bestemmingsplan wordt over dit risico een overeenkomst gesloten, waarin het risico op planschade zoveel mogelijk wordt afgewenteld op de initiatiefnemer. In de komende Omgevingswet zal het een en ander veranderen voor het planschaderecht. Door middel van de Invoeringswet Omgevingswet wordt de nieuwe regeling van planschade verder uitgewerkt en medio 2021 ingevoerd. Op de peildatum 1 september 2018 is er één planschadeclaim in procedure waarin de gemeente de initiatiefnemer van het ruimtelijk plan is en het gaat om een gering bedrag. De afhandeling van het planschadeverzoek is in 2018.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (VPB) gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken.

De invoering ervan heeft vooral geleid tot veel administratieve rompslomp. Dit komt doordat gemeenten administratief helemaal niet zijn ingericht op vennootschapsbelasting.

Over 2016 is inmiddels een definitieve aangifte gedaan. Hierbij is voor het Woningbedrijf aangifte gedaan om belastingrente te voorkomen. Tegen de (definitieve) aanslag wordt bezwaar ingediend.

Op dit moment is nog niet exact aan te geven hoe hoog de verplichting aan af te dragen

Vennootschapsbelasting zal zijn. De gemeente is voor de grondexploitaties belastingplichtig. Voor het Woningbedrijf wordt overlegd met de Belastingdienst. De gemeente zet daarbij in op "normaal vermogensbeheer", hetgeen niet vennootschapsbelastingplichtig is. De Belastingdienst / Ministerie van Financiën heeft hierin nog geen standpunt ingenomen.

Algemene uitkering

De inkomsten uit het Gemeentefonds (algemene uitkering) vormen ieder jaar een onzekere factor bij het opstellen van de begroting. De omvang van de algemene uitkering is namelijk gekoppeld aan de Rijksuitgaven en de Rijksinkomsten. Macro-economische ontwikkelingen, maar ook (gewijzigd) Rijksbeleid, zijn daarop van invloed. Hogere Rijksuitgaven leiden tot een hogere algemene uitkering. Bezuinigingen leiden daarentegen tot verlaging van de algemene uitkering.

Garantstellingen

De gemeente Opmeer staat garant voor de juiste betaling van rente en aflossing op hypothecaire geldleningen verstrekt aan ambtenaren in dienst bij de gemeente Opmeer. Deze mogelijkheid is in 2007 afgeschaft. De garantstelling is daarom een aflopende zaak voor de nog lopende geldleningen. In totaal betreft het nog een bedrag van circa € 644.000 (ultimo 2017).

In het plan Heerenweide wordt door de woningcorporatie De Woonschakel een nieuw woon-zorgcomplex gebouwd. Totaal gaat het om 63 zorgappartementen. De woningcorporatie doet een beroep op de borgstelling door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). De gemeente Opmeer gaat daarvoor met het WSW een achtervang-overeenkomst aan. Deze overeenkomst wordt gekoppeld aan de lening die woningcorporatie De Woonschakel voor de bouw van het complex zal aantrekken. Als tertiaire zekerheid kunnen Rijk en gemeenten worden gevraagd renteloze leningen aan het WSW te verstrekken als de woningcorporatie niet langer aan de verplichtingen kan voldoen. Het aandeel van de gemeente Opmeer is dan 25%.

Gemeenschappelijke regelingen

De deelname in gemeenschappelijke regelingen brengt financiële risico's met zich mee, omdat het uitgaven- en inkomstenbeleid door de besturen van de samenwerkingsverbanden wordt bepaald en niet door de gemeenteraden. Indien een besluit is genomen door het algemeen bestuur van een gemeenschappelijke regeling, dan is de gemeente hieraan gebonden, ook al heeft zij hierover een negatieve zienswijze gegeven.

Zie ook de paragraaf Verbonden partijen.

Uitsluitingen verzekeringen

Voor de meeste verzekerbare risico's van de gemeente is een verzekering afgesloten. Toch biedt dit geen volledige zekerheid. Zo gelden er over het algemeen maximum vergoedingen. Verder zijn er allerlei uitsluitingen van toepassing. Ook moeten alle voorwaarden en procedures worden nageleefd om in aanmerking te komen voor dekking. Ondanks de uitgebreide verzekeringsportefeuille kunnen risico's dus nooit volledig afgedekt worden.

Uitkeringsrisico personeel

De gemeente is eigen risicodragers voor de WW. Dit houdt in dat als bij werkloosheid van voormalig personeel een beroep wordt gedaan op deze voorziening, de kosten daarvan door het UWV op de gemeente worden verhaald. Bij de aantrekken van nieuwe medewerkers wordt dit risico zoveel mogelijk ingeperkt. Dit neemt echter niet weg dat dit in een aantal gevallen onontkoombaar is. Het blijft daarom een substantieel risico.

Rente en dividenden

In 2019 wordt rekening gehouden met diverse dividend uitkeringen. Deze zijn afkomstig van Alliander, HVC (via CAW) en BNG. Uiteraard zijn dividendbetalingen nooit zeker. De ramingen zijn mede gebaseerd op gegevens uit het verleden.

Risico's die samenhangen met de bedrijfsvoering

De risico's betreffende de ambtelijke organisatie zijn veelzijdig. Veelal zijn ze beheersbaar te maken. Het verplichte toetsen op rechtmatigheid vermindert al voor een deel de risico's.

Bovendien werkt de interne organisatie blijvend aan juridische kwaliteitszorg. Jaarlijks staat een organisatiebrede bijscholing met betrekking tot gewijzigde wet- en regelgeving op het onderdeel van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) op de agenda. Hierdoor wordt de kwaliteit van de bedrijfsvoering geborgd, waardoor de risico's aanzienlijk worden vermindert.

Informatiebeveiliging

Zie hiervoor de paragraaf Bedrijfsvoering.

Verstrekte geldleningen

Aan de voetbalverenigingen DWB, Grasshoppers, AGSV en handbalvereniging Meteor zijn renteloze geldleningen verstrekt voor realisering van nieuwe sportaccommodatie en of vervanging van installaties. Aan de voetbalvereniging VVS'46 is een renteloze lening verstrekt voor uitbreiding en verbouw van de kleedgelegenheden. Het risico voor de gemeente is dat de verenigingen niet aan hun financiële (aflossings)verplichtingen kunnen voldoen. Overigens heeft de gemeente deze geldleningen - tot zekerheidsstelling - onder hypothecair verband verstrekt.

Sporthal De Weijver

De sporthal is in handen van een particuliere ondernemer. Het risico voor de gemeente is dat deze ondernemer zijn verplichtingen jegens de gemeente, die zijn vastgelegd in een huur- en exploitatieovereenkomst, niet (meer) kan nakomen.

C. Financiële kengetallen

Vanaf de begroting 2016 en de jaarrekening 2015 wordt door het BBV een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen voorgeschreven. Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De invoering van de set van vijf kengetallen is bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken.

	Kengetallen 2019	Rekening 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021	Begr. 2022
1a	Netto schuldquote	-15%	-16%	-20%	-23%	-28%	-41%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-11%	-12%	-16%	-20%	-25%	-38%
2	Solvabiliteitsratio	74%	81%	77%	78%	78%	84%
3	Grondexploitatie	16%	5%	6%	6%	4%	-3%
4	Structurele exploitatieruimte	-12%	2%	2%	0%	0%	1%
5	Belastingcapaciteit	109%	114%	116%	116%	116%	116%

1A. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal.

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de gronden die de gemeente bezit is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

5. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten vallen de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.